

Oponentský posudek na bakalářskou práci Heleny Pavlíkové *Klenby v okruhu Benedikta Rieda*

Práce o celkovém rozsahu 60 stran (49 stran vlastního textu bez příloh) si klade za cíl „komplexně prozkoumat klenební umění v okruhu architekta Benedikta Rieda“. Text je rozdělen do šesti kapitol – po krátkém úvodu a velice stručném přehledu literatury začíná vlastní jádro práce třetí kapitolou věnovanou východiskům a typologii kroužených kleneb. Nejrozsáhlejší, čtvrtá část se zabývá osobností Benedikta Rieda a představuje jeho jednotlivé realizace s důrazem na kroužené klenby. V páté kapitole jsou představeni dva Riedovi následovníci – J. Heilmann a W. Rosskopf – a velice stručně také několik realizací dalších autorů. Šestou část tvoří poměrně rozsáhlý závěr, ve kterém autorka interpretuje předložený materiál.

Práce je z hlediska pojetí velice rozporuplná. Na jedné straně je solidně zpracovaná, relativně dobře formulovaná a obsahuje mnoho zajímavých postřehů a tezí. Na straně druhé ale vykazuje řadu nedostatků dokonce až základního typu, které by se absolventské práci měly vyhnout.

Na textu lze jednoznačně ocenit, že autorka dobře vystihla celkovou strukturu práce. Text je psán navzdory řadě stylistických škokbrtnutí přehledně a srozumitelně, celkové rozvržení dává smysl. Ocenit je to třeba zejména u náročnějších popisných pasáží, ale také např. u životopisných přehledů přebíraných z literatury – autorka se ani v jednom z žánrů neztrácí a popis i „překlad“ z použitých zdrojů dělá po stránce formulační věcně a přehledně. Po obsahové stránce je pak třeba ocenit řadu konkrétních postřehů v textu, které dokládají, že autorka zkoumanému materiálu dobře rozumí a dovede o něm uvažovat pronikavě a s citem pro detail (např. diskuse o vídeňských výkresech na s. 25). Zdařilý je po této stránce zejména závěr, který je zevrubný a autorce se v něm skutečně daří přijít s několika velice zajímavými tezemi k povaze Riedovy tvorby a její odlišnosti od díla jeho současníků. Zejména pasáž týkající se strukturálního pojetí klenby lounského kostela – a její souvislosti s uvažovaným Riedovým autorstvím – by si zasloužila další zkoumání a možná publikování. Cenné je také připomenutí mimořádně zajímavé klenby v Boleslavci (resp. Bolesławci – autorka zapomněla zmínit, že jde o město v Dolním Slezsku, tedy s jasnými vazbami na někdejší české království), u nás takřka neznámé, i její podobnosti s kompozicí klenby Vladislavského sálu.

Odborný přínos textu ale bohužel sráží několik nedostatků. Základní problém podle mě spočívá v tom, že text nemá téma. Zadání „komplexně prozkoumat klenební umění v okruhu architekta Benedikta Rieda“ je pro soustředěný výzkum příliš široké a příliš vágní, chybí zde jasnější výzkumná otázka a konkrétněji zaměřená linka. Chce práce zkoumat riedovské klenební umění z hlediska předloh, technologie, typologie, kulturně-sociálních souvislostí nebo například symboliky a sémantiky? Každý z těchto řezů by vydal na vlastní práci. Autorka nakonec svoji linku nachází ve formálně analytickém hledisku. Protože tak ale činí nereflektovaně, je text velice nekonzistentní a často těká tematicky, i co do míry podrobnosti, kterou se jednotlivými otázkami zabývá. Zbytečný prostor je například věnován životopisům jednotlivých autorů – například diskusi o Riedově původu se věnuje celá stránka, aniž by z toho pro téma práce vyplynulo cokoli zásadního (další Riedovo působení navíc není ani zdaleka probíráno se stejnou kritičností vůči literatuře a pramenům). Jiné, pro zvolenou hlavní linku zásadnější otázky, jsou pak naopak zpracovány příliš stručně. Slibně působí například kapitola *Typologie kroužených kleneb*, která ale ve skutečnosti jen dochází k pojmenování tři tvaroslovných klenebních prvků (které se mohou objevit i na jedné klenbě) – pojmy hvězdice, kapka a obloukový segment se pak sice v textu používají, nicméně s typy a typologií se už dál nijak nepracuje. Příliš zběžně je pojata také navazující část o počátcích kroužených kleneb, kde podle mého názoru nelze pominout roli parlérovských a poparlérovských experimentů (o celkové nekonzistenci textu zde svědčí, že v příslušné kapitole sice toto téma chybí, v závěrečném shrnutí na s. 50 se na něj ale autorka odkazuje), případně alespoň pro srovnání představit expresivní klenební realizace anglické. Zcela nedostatečně je pak

zpracována problematika technologie kroužených kleneb, která by si bezpochyby zasloužila vlastní kapitulu.

Výše zmíněné nedostatky nepovažuji za fatální. Skutečný a vážný problém práce podle mého názoru spočívá ve způsobu, jakým zachází se zdroji, tedy v tomto případě sekundární literaturou. Způsob citování lze v první řadě označit za namátkový. Odkazy se často nevážou ke konkrétním převzatým tezím, ale k celým odstavcům, autorka navíc na několika místech používá odkaz na odkaz – v textu sice přímo zmiňuje konkrétní zdroj, ale v poznámce uvádí jen odkaz na dokument, ze kterého citaci převzala (viz v podstatě celá s. 18). Občas dokonce teze cituje jen vágně a bez konkrétního odkazu („většina literatury uvádí“, „obvykle se pracuje s tezí“, „literatura často připisuje“ atd.). Autorka tím bohužel škodí hlavně sobě, protože často není možné (bez dobré znalosti zdrojů) odlišit, co jsou její vlastní myšlenky a co teze převzaté z literatury – což je v odborném textu pochopitelně hrubá chyba.

Pochybnosti lze také mít nad tím, do jaké míry se s citovanou literaturou autorka opravdu podrobně seznámila. Druhá kapitola sice má přinášet „kritický přehled literatury“, nicméně je v něm zmíněna jen část zdrojů, ze kterých autorka čerpala (chybí např. opakovaně odkazované práce Vítofského, Bartlové, Ramešové apod.) a navíc se zde nejedná o kritickou interpretaci, ale spíše o stručný soupis s jen velice vágním hodnocením. V samotném textu pak autorka občas dochází k tvrzením, kterým by se při lepší znalosti literatury mohla vyvarovat, nebo je alespoň kritičtěji posoudit. Zjednodušeně se v práci například zachází se vztahem mezi „renesančním“ a „gotickým“ tvaroslovím, jehož komplikované souvislosti v recentních monografiích a studiích pregnantně popsala – v práci citovaná! – Michaela Ramešová (která také navrhla jiný způsob, jak oba výtvarné světy pojmově charakterizovat) nebo už dříve a v obecnějších souvislostech Ondřej Jakubec. Formulace v závěru, že se Bonifác Wolmut „nebal sáhnout i po gotické klenební technice a to i za cenu toho, že taková klenba v té době mohla už působit zastaralé“ (s. 54) pak prozrazuje nepochopení pro významovou rovinu gotického tvarosloví i pro roli architekta a objednavatele (který byl ve skutečnosti tím, kdo o použití „zastaralé“ klenby rozhodoval – k tomu např. viz BIEGEL, Richard. Bonifác Wolmut a dialog renesance s gotikou v české architektuře 16. století. In: *Tvary – formy – ideje*. Praha: Artefactum, 2013, s. 17–29). Rovněž diskuse o způsobu konstrukce složitých klenebních útvarů se nemůže opírat jen o starší práce Mencla, Muka a Kalinovu monografii – touto problematikou se v poslední době podrobně zabírají němečtí badatelé, jejichž dílčí závěry vyšly i v češtině (např. Texty Thomase Bauera a Jörga Lauterbacha ve *Zprávách památkové péče* 2015/5 a 2016/6). Tyto omyly a nepřesnosti jsou spíše vedlejší a netýkají se hlavních závěrů práce, celkově ale její vyznění i věrohodnost předloženého materiálu oslabují.

Pokud hodnocení shrneme: Předložená práce nabízí v základu solidně zpracovaný materiál, který ukazuje, že se autorka dovede suverénně pohybovat v oblasti formálně-tvarové analýzy a který přináší řadu odborně cenných postřehů a závěrů. V rámci zvolené hlavní linky je také patrné, že dovede, pokud se to týká otázek, na které soustředí pozornost, věcně a kriticky pracovat s literaturou. Text nicméně trpí tím, že nemá dostatečně definované téma – některé otázky tak řeší zbytečně, zatímco problémy související s výslednou linkou jsou pojednány příliš stručně. S literaturou, která se týká otázek mimo hlavní, formálně-analytické jádro práce, autorka pracuje povrchně a nepřesně. V práci se zdroji je navíc řada formálních chyb, které mnohde znejasňují hranici mezi převzatým a vlastním textem – což je bohužel problém na úrovni základního odborného řemesla.

Vzhledem k výše řečenému tedy navrhuji práci k obhajobě se známkou 2–3 – s výsledným ohodnocením podle výsledku obhajoby.

V Praze 31. 8. 2022

Mgr. Jakub Bachtík